

Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Journal Of Turkish Language and Literature Studies in Balkans
Cilt1/Sayı 2/ Yaz 2019 - Volume 1/ Issue 2/ Summer 2019
ss-pp: 41-50

Günümüzde Romanya'da Türkçe Ana Dili Eğitimi
The current situation of Turkish Native Language Education in Romania

Neriman HASAN*

Özet

Toplumların bir arada yaşama konusunda her ne kadar benzerlikler üzerinde durulması gerektiği vurgulansa da, özellikle azınlıkta olan toplumlar konusunda yan yana yaşama modeli, onların kimlik özelliklerinin korunmasında daha etkili olduğu aşikârdır. Azınlıkta olan toplumların kimlik özelliklerinin temelinde din ve dil ayrı bir yere sahiptir. Bunların korunmasında da toplumun bu konularda bilinçli olmasının yanında, zamanın sosyal, siyasi ve özellikle ekonomik ortamları gibi etkenler de önemini korumaktadır. Romanya, azınlıklara tanınan hak ve özgürlükler konusunda, Avrupa Birliği ülkeleri arasında örnek teşkil eden bir ülkedir. 1990 yılından sonra yer alan yapısal değişiklikler, azınlıkların dil ve dinlerinin korunmasını da kapsamaktadır. Çalışmamız, tanınan hak ve özgürlükler çerçevesinde, Romanya'da, ana dili Türkçenin günümüzdeki durumu hakkında bir değerlendirme çalışması niteliğindedir. Romanya'da Türkçe ana dili eğitiminin geçmişten gelen ana hatları belirlenmiş; ana dili Türkçe eğitim sistemi çerçevesinde gerçekleştirilen iki saha çalışmasının sonucunda elde edilen bazı verilere yer verilmiş, ortaya çıkan sonuçlar üzerine önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Romanya, Ana Dili Olarak Türkçe Eğitimi.

Abstract

While in the 'live together' model, the emphasis is on the need to help surface the similarities between communities that share the same Geographic space, the 'next to the other' model has proved more effective in preserving community identities, especially minority ones. At the foundation of the identity features of minority communities , religion and language have a special place. And in protecting them , it is important first that the community's awareness of the importance of these identity features, but also the social, political and particularly economic contexts of the time are important. Our study, in the context of the rights and liberties granted by Romania to the minority communities, is intended to be an evaluation studio for the current situation of the Turkish mother tongue in Romania: the study sets out the general directions of the Turkish mother tongue study in Romania over time, are presented comparatively, some results from two field research within the educational system in which the Turkish mother tongue is included, the recommendations resulting from these researches are presented.

Keywords: Romania, Turkish as a Native Language.

* Doç. Dr., Romanya-Köstence Ovidius Üniversitesi, E-posta: neriman.hasan@univ-ovidius.ro, Orcid: 0000-0002-8808-5576

Giriş

Romanya'da Türkçe eğitiminin zengin bir tarihçesi vardır. Türkçe eğitimi deyince ilk akla gelen 1610 yılında Babadağ'da kurulan medrese olsa bile, Romanya'daki Türkçe eğitimi bu medrese ile başlamamıştır. Camilerin yanında kurulan ve eğitim veren Mekteb-i Sübyan okullarında ve bu okulların devamı olan rüştiye ve medreselerde, her ne kadar Arapça ve dini konulu eğitim verildiği kabul edilse de, bu eğitimin Türkçe'den başka bir dilde yapıldığı düşünülemez. Eğitime verilen önem, Rumen asıllı Ion Ionescu de la Brad, 1850 yılında Osmanlı'nın emriyle Dobruca konulu araştırmasında¹, o yıllar için "bu ülkede (Dobruca bölgesi) hiçbir Türk ya da Tatar köyünde, on evden oluşsa bile, bir cami ile bir okulun olmaması mümkün değildir"² diye yazıyor. Böyle bir düzenin var olması, bölgede Osmanlı idaresinin hem eğitime hem de Türkçe'ye gösterdiği önemin bir kanıtıdır.

Aynı araştırmada, Türk Topuluğu'nun bölgede sayı açısından ilk sırada geldiğini de not etmektedir³.

Romanya'daki Türkçe eğitiminin ilk dönüm noktası 1878 yılıdır. Dobruca'nın Rumen idaresi altına geçmesi eğitim konusunda da bazı önemli değişikliklere yol açmıştır. Okullarda, eğitim dili Türkçe'nin yanında Rumence'nin de yer alması; 1901 yılında Babadağ'daki Medresenin Mecidiye'ye taşınması; 1948-1965 yılları arasında faaliyetlerin kesintiye uğratılması ve son olarak da 1965 yılında Türkçe eğitime son verilmesi, bölgedeki Türk Topuluğu'nu eğitim ve kültür hayatı başta olmak üzere, birçok yönden ve derinden etkilemiştir.

1878 yılı sonrası Dobruca bölgesi ve halkları konusunda önemli bir kaynak Romanya Coğrafya Cemiyetinin üyesi olan Kaptan M.D.Ionescu'nun "XX. Asrın Başlangıcında Dobruca" adlı kitabıdır⁴. Askerî eğitim alan Ionescu, 1890 yılında bölgeye gelip araştırmasına başlamış, 13 yıl sonra tamamlamış ve 1904 yılında çalışmasını Romanya Kralı I. Karol'a takdim etmiştir.

Bölgeyi çeşitli yönlerden araştıran Ionescu, "XX. asrın ilk yıllarında 11.270 kişi ile kaydedilen Türk nüfusu, (1897 yılında) Köstence ilinde 4040, Tulça ilinde 7230 kişi olmak üzere, şimdi tamamen azaldığını düşünüyorum. Bu son iki yılda, çok sayıda aile, topraklarını satıp, Asya'ya göç etmektedirler"⁵ diye ifade etmektedir. Aynı kitapta, son durumla ilgili oluşturduğu tabloda, herhangi bir sayı vermemekle birlikte, Türk Topuluğu ile ilgili tek bir bilgi vardır: o da "azalmaktadır" kelimesidir.⁶

Ionescu kitabında, eğitim konusuna ayrı bir yer ayırmamıştır. Köy ve kasabalar hakkında ayrıntılı bilgiler verilirken, eğitim konusu yalnız okulların var olduğunu bildirmekte, bazen de okulların hangi topluluğa ait olduğu bildirilmektedir.

Komünist rejim öncesi Romanya'da Türkçe eğitimi ile ilgili kayda değer bir kaynak Ersoy Topuzkanamış'ın "Balkanlar'da Türkçe Eğitime Dair Bir Program: Dobruca Örneği (A Curriculum about Turkish Language Education in the Balkans: Case of Dobruja) adlı makalesidir⁷. Araştırmacının kendi özetiyle "15 sayfa uzunluğundaki program, Mecidiye Medresesi Mezunları Birliği tarafından hazırlanıp, 1937 yılında Köstence'de Emel Matbaası'nda basılmıştır. Programın genel amacı Dobruca bölgesindeki Türk okullarını aynı alt amaçlar çerçevesinde birleştirmektir. Programda din: Kuran, tecvit, din dersleri, din tarihi,

¹ Brad, Ion Ionescu dela , *Excursion agricole dans la plaine de la Dobroudgea*, Journal de Constantinople, İstanbul, 1850.

² Florin Mihailescu, *Ionescu, Ion dela Brad, Excursiune agricolă în Dobrogea în anul 1850*, Analele Dobrogei, An III, nr.1, ianuarie-martie, 1922, Constanța, s.167.

³ *İbidem*, s.153.

⁴Ionescu, Capitan M.D., "Dobrogea în pragul veacului al XX-lea. Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară", Atelierele grafice I.V. Socecu, București, 1904, s.336.

⁵ *İbidem*, s.336

⁶ *İbidem*, s. 907.

⁷ Topuzkanamış, Ersoy, *Balkanlar'da Türkçe Eğitime Dair Bir Program: Dobruca Örneği (A Curriculum about Turkish Language Education in the Balkans: Case of Dobruja)*, Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 1, Issue 1, November 2014, ss. 16-35

dinî ana dili: okumak yazmak (alfabe), kıraat, gramer, tahrir, ezber; musiki; resim dersleri yer almaktadır. Din ve Türkçe derslerine büyük yer ayıran program hacim bakımından büyük olmadığı için ve genel olarak sadece ders konularının sırasını verdiği için bir çerçeve program görünümündedir”⁸.

Komünist dönemde Türkçe eğitimi konusunda detaylı bilgiler içeren ve referans kaynak niteliğindeki çalışma, tarihçi Virgil Coman’ın “1956 Yılına Ait bir Belgede Köstence Bölgesinde Tatar ve Türkçe Eğitim Dilinde Eğitimin Durumu” başlıklı makalesidir.⁹ Coman, 1956 yılında, Rumen İşçi Partisi’nin delegelerinden oluşan, biri merkezi biri yerli, iki çalışma grubu tarafından hazırlanan ve konusu Köstence bölgesinde Tatarca (Tatar Türkçesi) ve Türkçe eğitim veren okullar hakkındaki raporu, herhangi bir inceleme yapmadan olduğu gibi yazısına aktarmıştır.

Araştırmacıya göre rapor “zamanın idarecilerinin bakış açısını ifade etmesine rağmen, Tatarca ve Türkçe eğitim veren okulların sayısı, çalışma sistemi, öğrenci sayıları, öğretmenlerin tahsili, ders kitaplarının kullanımı vb. ile ilgili bilgileri inceleme imkânı vermektedir”.¹⁰ Raporda aynı zamanda okulların artıları ve eksileri kaydedilmiş, yapılması gerekenler vurgulanmıştır. O zamanlar not edilen artı ve eksiklikleri, zamanımızda hazırlanan raporlarda yer alan artı ve eksikliklerle karşılaştırmanın önemli sonuçlar ortaya çıkaracağı kanaatindeyim.

1965 yılında Türkçe eğitimine tamamen son verilmesi, bölgedeki Türk topluluğunu eğitim ve kültür hayatı başta olmak üzere, birçok yönden ve derinden etkilemiştir ve bu durum 1989 yılında sona ermiştir.

1990 İhtilalinden Sonra Türkçe Eğitimi

1990 yılından itibaren Romanya’daki Türkçe eğitimi ikinci bir dönüm noktası yaşamıştır. Komünist rejiminden demokratik rejime geçilmesi, azınlıklara birçok hak ve özgürlüklerin tanınmasını sağlamıştır. Anayasada belirlenen etnik azınlıkların hakları ve bunun devamında ortaya çıkarılan yasalar, kararlar ve yönetmenlikler kurum ve kuruluşlar tarafından uygulamaya konulmuştur. Bu konuda önemli bir kaynak Milli Azınlıkların Sorunlarını Araştıran Enstitü’nün geliştirdiği MinLex¹¹ uygulamasıdır. Anahtar kelimeler olarak “azınlıkların ana dili eğitimi” kelimeleri seçildiğinde 1990-2017 yıllarını kapsayan mevzuat 90’ı geçen yasal hükmün mevcut olduğunu göstermektedir.

Aynı enstitünün önemli bir diğer uygulaması, 1990-2015 yıllarını kapsayan ve azınlıkların tarihçesiyle ilgili önemli bilgilere yer veren “milli azınlıkların kronolojisi”¹² uygulamasıdır. Uygulamanın aracılığıyla belli bir azınlıkla ilgili bilgiler kurum ve kuruluşların yazılı metinlerinden taranmış; aynı şekilde azınlıklar hakkında haber yazan gazete ve dergiler taranmış, haberlerin özetlerine yer verilmiştir.

Yine haber niteliğinde, Türkçe eğitime yer veren iki dergiden de bahsedebiliriz. Biri, Rumen makamları karşısında Türkleri temsil eden Romanya Demokrat Türk Birliği’nin yayın organı “Hakses Dergisi”, diğeri de Türk Müslüman Tatarları temsil eden Romanya Demokrat Türk Müslüman Tatarların Birliği adındaki kuruluşun “Karadeniz Dergisi”dir. Dergilerde, genelde Türkçe eğitimi desteklemek amacıyla düzenlenen etkinlikler hakkında haberler yer almaktadır.

⁸ *İbidem*, s.16.

⁹ Coman, V., Situația învățământului din regiunea Constanța în limbile de predare tătară și turcă reflectate într-un document din anul 1956”, Gemilâ T., Cornea D.R., Custurea, G., (Koord.), „Moștenirea turcă în Dobrogea”, Top Form Yayınevi, Bükreş, 2019, s.315-323.

¹⁰ *İbidem*, s.315.

¹¹ <http://www.ispmn.gov.ro/page/minlex>, erişim tarihi 25.04.2019.

¹² <http://www.ispmn.gov.ro/node/cronologia-minoritii-turce-19892009>, erişim tarihi 25.04.2019.

1990 yılından sonra, Romanya’da Türkçe eğitimi konulu araştırmalarının sayısı oldukça azdır. Bu konuda ilk çalışma İbram Nuredin’e aittir¹³. Kitapta, Romanya Türk Topluluğu’nun tarihi, eğitimi kültür ve dini hayatı hakkında bilgi verilmektedir. Eğitime ayrı bir yer ayıran İbram, 1990 yılı sonrasında azınlıklara tanınan yasal hak ve özgürlükler çerçevesinde Türkçe eğitiminin yeri ve önemi, okulları, öğretmenleri ve bu dersi seçen öğrencilerin sayısına da değinmektedir.

Tamamıyla Türkçe eğitimi konulu olmasa da, Romanya’daki Türk topluluğunun tarihi, dini, kültürel hayatı, sosyal ve siyasi gelişimi gibi konularda özellikle sosyolojik açıdan birkaç çalışma mevcuttur. Bu konuda yine Milli Azınlıkları Araştıran Enstitü’nün bilimsel araştırmaları önemli kaynaklardır¹⁴. Özel bir çalışma Ahmet Mictat Garlan’ın “Etno-psikolojik Araştırmanın Metodolojisi”dir¹⁵. Garlan, 1995-2000 yılları arasında, Rumen, Türk, Tatar Türkleri, Rus-Lipovan, Rum, İtalyan, Ukraynalı ve Romanlar üzerinde etno-psikolojik açıdan bir araştırma modeli sunmuş ve bu tür araştırmaların metodolojisini oluşturmuştur.

Günümüzde Ana Dili Türkçe Eğitiminin Araştırma Yöntemi

Günümüzde ana dili Türkçe eğitiminin durumunun araştırılmasında, 2001-2002 eğitim yılı verileri ile 2016-2017 eğitim yılı verileri ele alınmıştır. Söz konusu veriler, biri 2002 yılında, diğeri ise 2017 yılında gerçekleştirilen iki ayrı saha araştırmasının sonucunda ortaya çıkan verilerdir. 2001-2002 öğretim yılının verileri, 2009 yılında yayınlanan kitapta¹⁶, 2016-2017 öğretim yılı verileri ise, 2017’de yayınlanan araştırmada¹⁷ yer almıştır. Her iki araştırmada aynı yöntem, aynı özellikleri taşıyan denek sayısı, %90 oranla aynı anket soruları uygulanmış; her iki çalışmanın temel amacı, ana dili Türkçe eğitimi konusunda durum tespitidir. Yöntem olarak anket ve mülakatlar uygulanmıştır. Deneklerin sayısı toplam Türk nüfusunun eğitim sisteminde bulunanların oranı göz önünde bulundurularak ilk çalışmada Türkçe ana dili dersi alan ve almayan, 14-18 yaş arası iki grup lise öğrencisi; Türkçe dersi veren ve vermeyen öğretmen iki grup olmak üzere, toplam dört denek grubu oluşturulmuştur. İkinci çalışmada ise, Türkçe dersi almayan öğrenciler hakkında verilere ulaşamamasından dolayı, yalnız Türkçe ana dili dersi alan ve Türkçe dersi veren öğretmenlerden iki grup oluşturulmuştur. Deneklerin uygun oranda hem köy hem de şehirlerde okuyup ikamet etmesine dikkat edilmiştir. İlk ankette 28, ikinci ankette 26 soru hazırlanmıştır. Her iki ankette deneklerin iki kültürlülüğüyle ilgili 7’şer soru hazırlanmıştır.

Her iki çalışmanın da deneysel çalışmalar olduğunu belirtmek gerekmektedir. Konu hakkında çalışmaların mevcut olmadığından belli bir metodoloji örneği de mevcut değildir. Her iki çalışma yalnız mevcut durum konusunda fikir sahibi olma, ileride yapılacak olan çalışmalar hakkında konu literatürü oluşturma niyetindedir.

Söz konusu çalışmaların verileri karşılaştırılıp, ayrı bir çalışmanın konusu henüz olmamıştır. İleride, geniş kapsamlı bir çalışma çerçevesinde kullanılması düşünülen verilerden, bu yazıda yalnız öğrencileri kapsayan ve çalışmaların “edinim” kısmından birkaç sorunun yanıtlarına yer verilecektir.

¹³ İbram, Nuredin, *Comunitatea musulmană din Dobrogea. Repere de viață spirituală. Viață religioasă și învățământ în limba maternă*, Ex Ponto Yayınevi, Köstence, 1998.

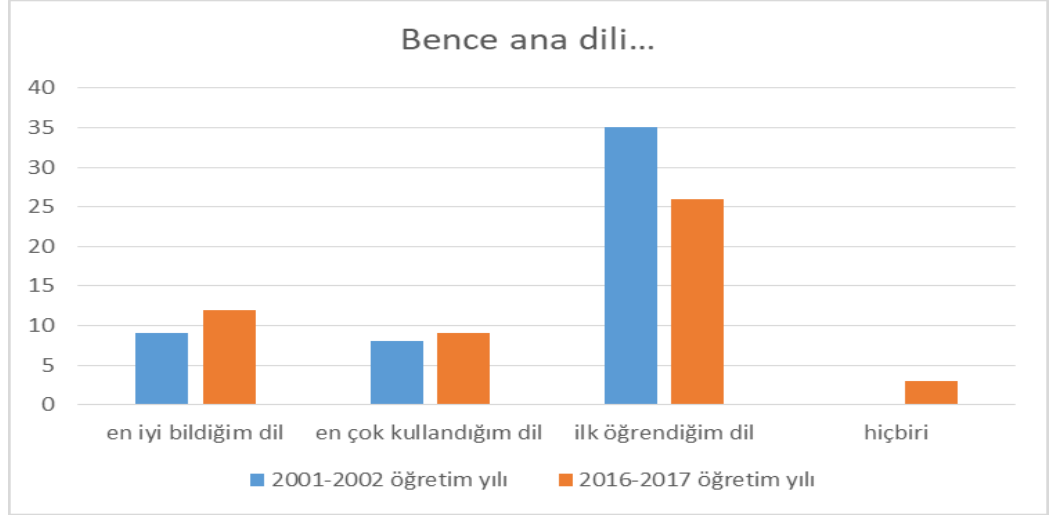
¹⁴ Cupcea, Adriana, *Construcția identitară la comunitățile turcă și tătară din Dobrogea, Working Papers in Romanian Minority Studies*, Nr. 49, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2013.

Cupcea, Adriana, *Turc Tatar sau Turco-Tătar. Probleme ale Identității la Comunitățile turcă și tătară din Dobrogea. Turk, Tatar or Turkish-Tatar. Identity Problems in the Turkish and Tatar Communities in Dobruja, Working Papers in Romanian Minority Studies*, Nr. 58, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2014.

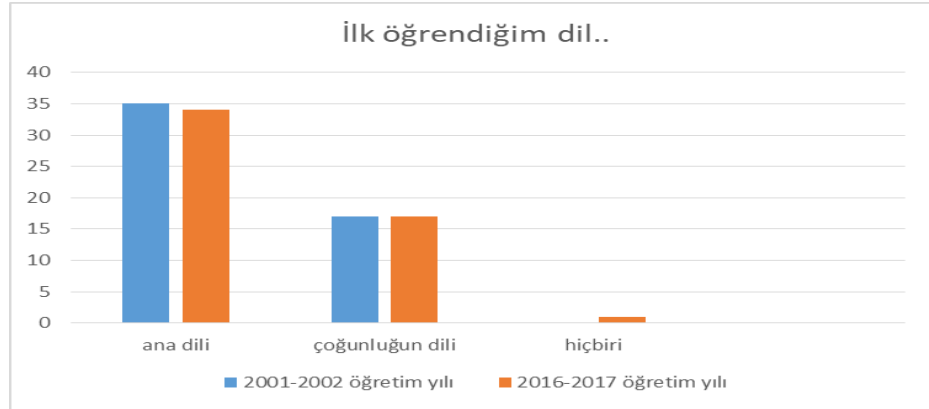
¹⁵ Garlan, Ahmet Mictat, *Metodologia cercetării etnopsihologice*, Lumen Yayınevi, Iași, 2011. https://issuu.com/garlanmiktat/docs/garlan_mictat_metodologia_cercetari

¹⁶ Hasan, Neriman, *Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik*, Universitara Yayınevi, Bükreş, 2009

¹⁷ Hasan, Neriman, *Studiul limbii materne turce în sistemul educațional din România*, *Istorie și identitate la turcii din Dobrogea*, editori: Adriana Cupcea, Kozak Gyula, Ed. ISPMN, *Colecția Minorități*, Cluj-Napoca, 2017.

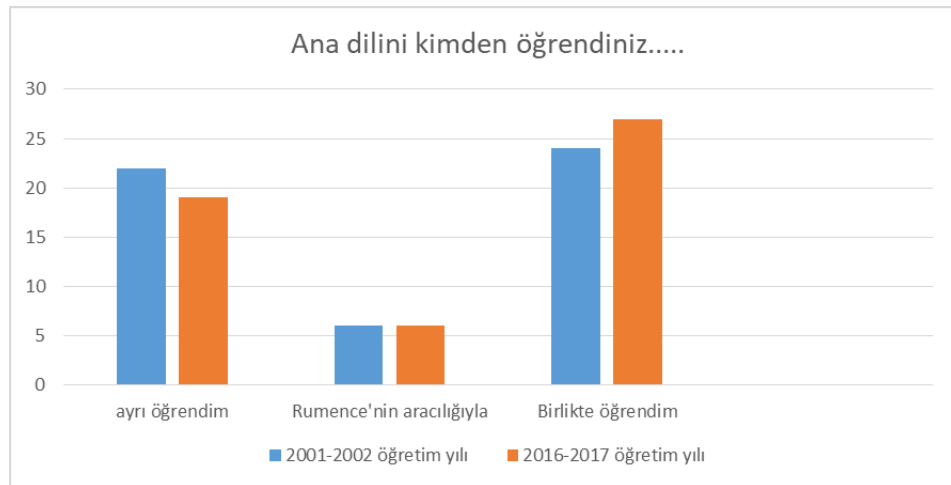
1. Grafik. Öğrenci gruplarında ana dilinin tanımlamasına ilişkin görüş.

2. Grafik. Öğrenci gruplarında ilk öğrenilen dilin belirlemesine ilişkin görüş.

3. Grafik. Öğrenci gruplarında ana dilinin kimin tarafından öğretildiğine ilişkin görüş.

4. Grafik. Öğrenci gruplarında ana dilinin öğrenme şekline ilişkin görüş.

Bulgular

Ana dili tanımlarını edinimi konusunda oldukça olumlu sayılabilecek bulgular: 2016-2017 öğretim yılında ankete katılan öğrencilerin %66,34'ü için ilk öğrendikleri dil ana dilidir; bu dili % 68,26'sı aile ortamında öğrenmiş, % 74,26'sına anne baba tarafından öğretilmiş olmasıdır. Aynı ankette, öğrencilerin %36,53'ü ana dilini ayrı öğrenmiş, %51,92'sinin ise Rumence ile birlikte öğrendikleri tespit edilmiştir.

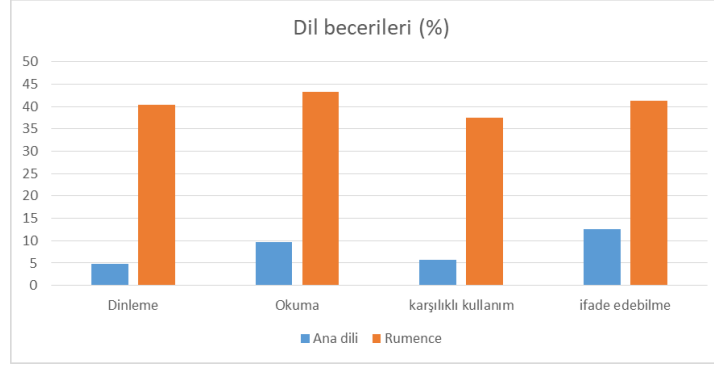
Oldukça yüksek sayılabilecek oranda öğrencilerin %42,30'u için ilk öğrendikleri dil ana dili değildir, %23,07'si için en iyi bildikleri dil ve %18,26'sı için en çok kullandıkları dil de değildir.

Kullanım açısından öğrencilerin %37,50'si aynı ana dili paylaşan kişilerle kullanır, % 35,57'si Rumence'yle aynı zamanda, %44,23'ü Rumence'yle alternatif şekilde ve % 49,03 Rumence'yle aynı ölçüde kullanmaktadırlar. Öğrencilerin %42,30'u ana dilinin kullanımına günde 0 ile 4 saat arası bir zaman kullanırken, % 64,42'si Rumence'yi 8 ile 12 saat arası bir zamanda kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ana dilinin kullanım ortamı olarak, öğrencilerin %41,34’ü camiyi, %32,69’u aile ortamını seçmişlerdir. Öğrencilerin %4,95’i ailenin akrabalarla düzenlediği sosyal etkinliklerinde ana dilini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Kullanım şekilleri konusunda, öğrencilerin %48,04’ü ana dilini karşıdaki kişiye göre kullanılır, %21,15’i için konuya göre, %19,23’ü ortama göre, %11,53’ü de konuşmanın süresine göre kullanmaktadır.

Dil becerileri açısından yalnız “çok iyi” seçeneğine yer verilmiştir.

5. Grafik. Öğrencilerin dil becerilerine ilişkin görüşleri

Ana dilinin bilinmesinin/kullanımının avantajları konusunda, ilk sırada kültürel avantajlar (%35,5), ikinci sırada mesleki (%27,88) ve sırayla sosyal (% 17,30) ve maddi avantajlar (%15,38) belirlenmiştir. Öğrencilerin %3,84’ü için ana dilinin bilinmesi/kullanımı herhangi bir avantaj sağlamamaktadır.

Bu son kategoriye ait öğrencilere göre, ana dilinin öğrenilmesi/kullanımı kendi gelişmelerine herhangi bir katkıda bulunmamaktadır. Bunlara göre, Türk Topuluğunu temsil eden teşkilatların düzenlediği etkinlikler yalnız kendilerine olumlu bir imaj yaratmak ve özellikle gençleri manipüle etmek için gerçekleştirilmektedir.

Ana dili eğitiminin önemi açısından, öğrencilerin %40,38’i çok önemli, %50’si önemli, %9,61’i oldukça az önemli seçenekleri işaretlemişlerdir. Öğrencilerin hiçbiri ana dili eğitimini önemsiz olarak belirtmemiştir.

Topluluğun bireyleri açısından, (yapılan mülakatlardan özetle) Romanya’daki eğitim sistemi ve özellikle azınlıkların ana dili eğitimi konusunda, teoride, uluslararası çapta bir model teşkil etmektedir; ancak bu konuda karar alan etkenler, eğitim sürecinin uygun şartlarda gelişmesiyle görevli şahıs ve kurumlar yeterli derecede ilgili değildir. Türkçe ana dili eğitiminden sorumlu olan görevlilere göre, son yıllarda, öğrencilerin sayısını arttırmaktan çok, eğitim sürecinin kalitesi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Aynı zamanda ana dili Türkçe eğitiminin hak sahipleri de kendi öz kültür ve kendi ana dilinin korunması ve değerlendirilmesi konusunda yeterli derecede ilgili değildir.

Sistemin çalışmasında bazı eksiklikler mevcuttur: güncelleştirilmiş müfredatların eksikliği, dolayısıyla yalnız bazı sınıflar için ders kitaplarının bulunması, dersliklerin ve ek materyallerin yeterli sayıda bulunmaması eksikliklerden bazılarıdır. Ancak olumlu gelişmeler de kaydedilmiştir: öğrenci sayısının azalmaması, Türkçe ana dili seçen öğrencilerin yalnız Köstence ve Tulça illerinden olmayıp, 2000 yılında sonra bu illere Bükreş, Galati, Calaraşi ve İbrail gibi illerde de küçük sınıfların oluşması Türkçe eğitiminin perspektifi açısından olumlu işaretlerdir.

Yine topluluğunun fertlerine göre, Türk Topluluğunu temsil eden teşkilatların da ana dili eğitimine gösterdikleri ilgi yetersizdir. Milli Eğitim Bakanlığı veya Azınlıklar Arası İlişkiler Departmanı'nın düzenlediği yarışmalarda başarılı öğrencileri ödüllendirme, kamp düzenleme gibi etkinliklerin dışında ana diline yönelik faaliyetlerin yetersiz olduğu kanaatindedirler. Onlara göre, teşkilatın merkezinden çok, şube bazında etkinliklerin düzenlenmesinin daha verimli olduğu görüşündelerdir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Romanya'da ana dili Türkçe eğitimine gösterdiği istikrarlı destek hem eğitim sisteminde görev alan sorumlular hem de halk tarafından takdir edilmektedir. Romanya'daki Türk halkı, gençlerin Türkçe ana dili eğitimi alıp daha iyi bir iş yeri gibi çeşitli fırsatlardan yararlanabileceklerini düşünmektedir.

Öneriler

Çalışmamızın bu kısmı, ana dili Türkçe eğitim sistemi konusunda tecrübemiz ve gözlemlerimize dayanarak öneriler içermektedir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Azınlıkların eğitimine yönelik yasal ve idari çerçevenin belirlenmesi; bu çerçevede Türkçe ana dili eğitiminin yeri ve öneminin tanıtılması ve güçlendirilmesi;
- Azınlıkların eğitimine yönelik görev ve sorumlulukları olan kurum ve kuruluşlarının belirlenmesi ve tanıtılması;
- Azınlıkların eğitimi ve özellikle Türkçe ana dili eğitimini ilgilendiren bir veri tabanının oluşturulması. Veri tabanında bulunması önerilen maddeler: öğrenci, okul, sınıf, öğretmen sayısı; öğretmenlerin profesyonel nitelikleri, eğitim ve danışmanlık merkezleri; söz konusu eğitim sisteminde yer alan sorumlular ve sorumlulukları; bunların yıllık raporları.
- Türkçe ana dili araç ve gereçlerin incelenmesi: müfredat ve ders kitapları, bunların amaç, hedef ve içerikleri, eğitim materyalleri; öğretmenlere yönelik geliştirme programları, eğitim ve danışmanlık merkezlerin eğitim projelerinin desteklenmesi, ana dili Türkçe yarışmalarına katılımın artırılmasını sağlamak amacıyla, öğrencileri ve öğretmenleri destekleme projelerinin gerçekleştirilmesi.
- Ana dili Türkçe eğitimini korumasını ve geliştirmesini sağlayabilecek kaynakların belirlenmesi ve incelenmesi; Ana dili Türkçe eğitimine yönelik yapılan tanıtım ve geliştirme programlarının incelenmesi, söz konusu eğitimi destekleyen ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarının projelerinin incelenmesi, başarısını ispatlayan projelerin devamını sağlanması.
- Romanya'da Ana dili Türkçenin durumu ve perspektiflerini inceleyen projelerin oluşturulması ve gerçekleşmesini sağlayabilecek kaynakların belirlenmesi.
- Ana dili Türkçenin sosyo-lingüistik açıdan incelenmesi: dil olayları, mikro ve makro sosyal ortamlarda dilin işlevleri, Türk toplumunun içerisinde Türkçenin fonksiyonları, dilin standart ve şive şekillerinin toplum içerisinde işlevleri, bölgede konuşulan diğer dillerle Türkçenin dil temasları, Türkçenin yapısını ve özelliklerini etkileyen ortam ve etkenlerin belirlenmesi, vb.

Sonuç

Romanya'daki ana dili Türkçe eğitim sisteminde yapısal değişikliklerin yer almasından uzun zaman geçmesine rağmen, bu sistem hala bir geçiş döneminde olup, bazı aşamaları henüz sonuçlanmamış olduğu düşünülmektedir. Hem etnik çeşitliliği hem de Romanya Türk Topluluğuna özgü olan kültürel unsurlarının değerlendirilmesini teşvik eden unsurlar ise, bu sistemi oluşturan unsurlar arasında kalması ile mümkün olabilir.

Karşılaştırma yöntemiyle her iki çalışmadan ortaya çıkan veriler, önemli bulgular ortaya çıkarmıştır. Bulgular bazı önerilerin tespit edilmesine yol açmıştır. Ancak bulgu ve önerilerinin temelinde bulunan bazı

hususlar da önemini korumaktadır. Yukarıda topluluğun bilinçlendirilmesinden bahsedilmiştir. Bilinçlendirme eğitimle yapılır. Eğitim ailede başlar, okulda devam eder, hayat da bunu tamamlar.

Komünist rejiminin kalıntıları, kapitalizme geçiş döneminin getirdiği endişeler, Avrupa Birliğine dâhil olma çabaları derken, Türk aile yapısı derin değişikliklere uğramıştır. Ancak toplumu derinden sarsan bu zorluklar, değişiklikler, yenilikler değildir. Topluluğu aslen sarsan göçlerdir. Arda arda gelen göçler, köyleri boşaltmış, toprakların üç kuruşa satılmasına neden olmuş, insanları limana, Yeni Türkiye Cumhuriyetine onları götürecek vapurları gözlerken bulmuştur. Göç olayları, yalnız nüfus açısından değerlendirilmemelidir; önemli olan göç eden önderlerin, zenginlerin, eğitilmişlerin toplumdaki oranıdır.

1990 yılından sonra, ana dili Türkçeye yönelik düzenli, istikrarlı, geniş kapsamlı projelerin gerçekleştirilmemesinin sonuçlarından biri yukarıda yer alan verilerde görülmektedir.

Çalışmamızda bazı öneriler sunulmuştur. Bunların yanında neler yapılmalı. Projeler üretilmelidir. Romanya’daki Türk Toplumunu her yönden araştıran kapsamlı projeler gerçekleştirilmelidir. Ortak projeler çerçevesinde, Türkiye ve Türk Dünyasıyla bağlantılar güçlendirilmelidir. Türk toplumunun özelliklerini, Türk Dünyasıyla ortaklıklarını araştıran Romanya Türk asıllı araştırmacılar yetiştirilmelidir. Yalnız Türkçe ile ilgili değil, farklı dallarda, Romanya Türk gençlerinin Türkiye ve Türk Dünyasında tahsillerinin tamamlaması desteklenmelidir. Uluslararasılık/ çokkültürlülük/ kültürlerarasılık gibi kavramların etken ve etkileri her yönden düşünülmelidir. Romanya Türklerinden vazgeçilmemelidir.

Kaynakça

- 📖 Brad, Ion Ionescu dela, *Excursion agricole dans la plaine de la Dobroudgea*, Journal de Constantinople, İstanbul, 1850.
- 📖 Coman, Virgil, *Situația învățământului din regiunea Constanța în limbile de predare tătară și turcă reflectate într-un document din anul 1956* (1956 Yılına Ait bir Belgede Türk ve Tatar Dillerinde Köstence Bölgesinde Eğitimin Durumu) : “Moștenirea turcă în Dobrogea” Gemil T., Cornea D.R., Custurea, G., (Koord.), (Dobruca’da Türk Mirası), Top Form Yayınevi, Bükreş, 2019.
- 📖 Cupcea, Adriana, *Construcția identitară la comunitățile turcă și tătară din Dobrogea* (Dobruca Türk ve Tatar topluluklarının Kimlik Oluşumu) : “Working Papers in Romanian Minority Studies”, Nr. 49, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale Yayınları, Cluj-Napoca, 2013.
- 📖 Cupcea, Adriana, *Turc Tătar sau Turco-Tătar. Probleme ale Identității la Comunitățile turcă și tătară din Dobrogea. Turk, Tatar or Turkish-Tatar. Identity Problems in the Turkish and Tatar Communities in Dobruja*, “Working Papers in Romanian Minority Studies”, Nr. 58, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale Yayınları, Cluj-Napoca, 2014.(Fransızca’dan çeviren) Florin Mihailescu, Ionescu, Ion dela Brad, *Excursiune agricolă în Dobrogea în anul 1850* (1850 yılında Dobruca’da tarım gezisi), Analele Dobrogei dergisi, yıl III, sayı 1, ocak- mart, 1922, Constanța, s.167.
- 📖 Garlan, Ahmet Mictat, *Metodologia cercetării etnopsihologice* (Etnopsikolojik Araştırmanın Metodolojisi), Lumen Yayınevi, Iași, 2011.
- 📖 Hasan, Neriman, *Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik*, Universitara Yayınevi, Bükreş, 2009.
- 📖 Hasan, Neriman, *Studiul limbii materne turce în sistemul educațional din România* (Romanya Eğitim Sistemi çerçevesinde Türkçe Ana Dili Eğitimi) : “Istorie și identitate la turcii din Dobrogea” (Dobruca Türklerinde Tarih ve Kimlik), Adriana Cupcea, Kozak Gyula (Editör), ISPMN Yayınları, Azınlıklar Serisi, Cluj-Napoca, 2017.

- 📖 Hasan, Neriman, *Dil ve dinin Yaşanması ve Yaşatılması Üzerine: Romanya Örneği*, Balkanlarda İslam. Miadi Dolmayan Umut. Islam in the Balkans. Unexpired Hope, Editör: M.S.Kafkasyalı, İnceleme ve Araştırma Serisi, 5.cilt: Köprüler Yıkan Zihniyetin Yıkılışı. Demolishing Mentality which Demolishes Bridges, TİKA yay, Ankara, 2016, s. 495-512.
- 📖 İbram, Nuredin, *Comunitatea musulmană din Dobrogea. Repere de viață spirituală. Viață religioasă și învățământ în limba maternă*, (Dobruca Müslüman Topluluğu. Manevi hayatından Seçmeler. Dini Hayatı ve Ana Dili Eğitimi), Ex Ponto Yayınevi, Köstence, 1998.
- 📖 Ionescu, Kaptan M.D., *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea. Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară*, (XX. Asrın başlangıcında Dobruca. Matematiksel coğrafya, fizik, siyaset, ekonomi ve askeri açıdan değerlendirme), Atelierele grafice I.V. Socecu Yayınları, Bükreş, 1904.
- 📖 Topuzkanamış, Ersoy, *Balkanlar'da Türkçe Eğitime Dair Bir Program: Dobruca Örneği (A Curriculum about Turkish Language Education in the Balkans: Case of Dobruja)*, Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 1, Issue 1, November 2014, ss. 16-35.
- 📖 <http://www.ispmn.gov.ro/page/minlex> (Erişim tarihi: 25.04.2019)
- 📖 <http://www.ispmn.gov.ro/node/cronologia-minoritii-turce-19892009> (Erişim tarihi: 25.04.2019)
- 📖 https://issuu.com/garlanmiktat/docs/garlan_mictat_metodologia_cercetari (Erişim tarihi: 25.04.2019)